

Küreselleşmenin Sanatın Kültürel Kimliği Üzerindeki Etkisi

Derya Özdemir

Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,
Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Bu makaleye atf için (To cite this article):

Ozdemir, D. (2022). Küreselleşmenin Sanatın Kültürel Kimliği Üzerindeki Etkisi [The Impact of Globalization on Art's Cultural Identity]. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi) [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)]*, 6(1), 100-114.

Makale Türü (Paper Type):

Derleme (Literature Review)

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edilmesi gerekmektedir. Yazarlar, araştırma ve yayın etiğine uydıklarını beyan ederler. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. Copyright regulations must be followed for the ideas and art works used. The authors declare that they adhere to research and publication ethics. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

Bu eser, Creative Commons Atf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.]

Küreselleşmenin Sanatın Kültürel Kimliği Üzerindeki Etkisi

Derya Özdemir

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
10 Eylül 2021

Kabul Tarihi:
28 Aralık 2021

Anahtar Kelimeler

Sanat
Kültür
Küreselleşme
Kültürel kimlik

Öz

Sanatta yerel ve küresel arasındaki dinamik, görünüşte çelişkili iki çizgide kendini gösterir. Bir yandan sanat her zaman sınırların ötesine geçme çabası içinde olmuştur. Küreselleşme, sanatın benimsediği içerme ve paylaşma olanağını artırmıştır. Öte yandan küreselleşme, sanatı küresel piyasa güçlerinin ve yeni hegemonyaların ve eşitsizliklerin tam merkezine yerleştirmiştir. Bugün, farklılıklara ve dünyanın çelişkili vizyonlarına duyarlı kalırken, küresel bir topluluk yaratma arzusu, sanatın içerisinde ciddi bir kriz durumu ve çelişkiyi ortaya çıkarmıştır. Sanat, küreselleşmenin kalbindeki gerilimlerle birlikte çalışır, bunlara karşı değil: bir yanda fikirlerin ve insanların özgür olma arzusu; diğer yandan, yerel gerçekleri temsil etme ve halkla yerel olarak ilişki kurma gerekliliğini barındırmaktadır. Bu kapsamda makalede küreselleşme ve kültürel kimliğin sanatla olan ilişkisi literatür desteğinde açıklanmaya çalışılmış ve öneriler sunulmuştur.

The Impact of Globalization on Art's Cultural Identity

Article Info

Article History

Received:
10 September 2021

Accepted:
28 December 2021

Key Words

Art
Globalization
Cultural identity
Visual art

Abstract

The dynamic between the local and the global in art manifests itself in two seemingly contradictory lines. On the one hand, art has always been in an effort to go beyond borders. Globalization has increased the possibility of inclusion and sharing that art has embraced. On the other hand, globalization has placed art at the center of global market forces and new hegemonies and inequalities. Today, the desire to create a global community while remaining sensitive to differences and contradictory visions of the world has revealed a serious crisis situation and contradiction within art. Art works with, not against, the tensions at the heart of globalization: on the one hand, ideas and people's desire to be free; on the other hand, it contains the necessity of representing local realities and engaging with the public locally. In this context, the relationship between globalization and cultural identity and art was tried to be explained in the article with the support of the literature and suggestions were presented.

Giriş

Çağımızda teknolojinin gelişim ve değişim hızı, nüfusun çoğunluğunun aktif kullanıcısı olması ve sürekli ivme kazanması, görsel çeşitlilik açısından büyük bir rol oynar ve günlük hayatta da yerini alır. Düşüncelerin imge ve imaj olarak tüm dünyada aynı anda dolaşması ve aynı iletiyi farklı bireylere ve kültürlere yansıtması kaçınılmaz bir durumdur. Sanatın da dünyadaki her şey gibi hızlı bir şekilde yayıldığı küresel ortamda; sanatın çok kültürlülüğüne dikkat çekilmektedir. Ancak küreselleşme ile birlikte sanat anlayışı çok kültürlülükten öte kültürlerin geleneksel sanat anlayışını çevrelemekte ve sanatı tek kültürlü bir yapı haline getirmeye başlamaktadır. Peki küreselleşme nasıl ortaya çıkmıştır ve nedir? Teeple'ye (2000 s.1) göre küreselleşme, ulusal sermayenin yerini uluslararası sermayeye bırakmasıyla başlamıştır. Buna karşın Petersen ve Schramm, (2017 s.2) küreselleşmenin göç dalgaları ile başladığını ve dünya tarihi kadar eski olduğunu söylemektedir. Yine Dator, Pratt ve Seo (2006 s.13) ise küreselleşmenin yeni olmadığını ve hatta İnsanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemektedir. Buna göre küreselleşmenin tarihinin eski olduğunu, sermaye ve kültüre bağlı olarak etkisini gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda küreselleşmenin ne olduğunun ve tanımının yapılmasının önemi kendini göstermektedir.

İlgili literatür (Félix-Jäger, 2020; Larsen ,2013; Prilleltensky, 2012; Dator, Pratt ve Seo, 2006; Osborn, 2013; Teeple, 2000; Velthuis, 2015; Yudice, 2003) incelendiğinde küreselleşme ile ilgili birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Buna göre Félix-Jäger, (2020 s.19), küreselleşmeyi, sürekli genişleyen sermaye ile onun ulusal politik ve sosyal oluşumları arasındaki çelişkinin çözümü olarak tanımlamaktadır. Larsen (2013 s.2) “Küreselleşme politik-ekonomik ve kültürel anlamda ele alındığında; insan yaşamının ve deneyiminin dünyanın her yerinde ve tüm seviyelerde birbiriyle ilişkili, daha büyük bölgelerden daha küçük sosyal birimlere doğru oluşan sosyal bir ilişkiler bütünüdür.” diye tanımlamaktadır. Prilleltensky, (2012 s.1) küreselleşmeyi, sınır çizmeyi gerektiren şekilsiz bir yapı olarak ifade etmiştir. Dator, Pratt ve Seo, (2006, s.13) küreselleşme, yalnızca “neoliberalizm” olarak adlandırılan dünya çapındaki kapitalist sistemi değil, aynı zamanda ulus-devletin sınırları ve politikaları tarafından tamamen engellenmeyen veya zorlukla kısmen engellenebilen tüm dünyayı etkisi altına alan güçler ve faktörlerdir şeklinde tanımlamıştır. Teeple, (2000, s. 1) küreselleşme aynı zamanda sermaye birikiminin ana mekânının ulusal düzeyden uluslararası veya küresel düzeye kaymasını temsil eder. Tüm bu tanımların ortak özelliği incelendiğinde küreselleşmenin insan yaşamının tüm seviyelerinde etkili olduğu söylenebilir. Bu anlamda küreselleşme, gerçekliği tasavvur etme biçimini şekillendiren inanç koşullarını da değiştirmiştir (McLaren, 2012 s.3). Dolayısıyla küreselleşmenin kültürel kimliği de etkisi altına alabileceği söylenebilir. Kültürel kimlik; güvenlik ve aidiyet kavramı (Holliday, 2007 s.4), etnik, ırksal, dilsel, (Papademetre, 1994) ve dini (Uddin, 2021 s.18) sanatsal, sosyal veya ekonomik farklılıklar (Altugan, 2015 s.2) şeklinde yorumlanmaktadır. Bu açıdan sanatın kültürel kimliğinin de küreselleşmenin etkisinde kalabileceği gerçeği göz ardı edilemez. Bu kapsamda hâlihazırdaki bu çalışma küreselleşmenin sanatın kültürel kimliği üzerindeki etkisini ele almaktadır.

Küreselleşme 1980'lerden beri sanatı şekillendirmede baskın güç olmuştur. Bu yönüyle çağdaş sanat, kültür ve küresel pazarlar arasındaki yeni ilişkinin ön saflarında yer almaktadır. Son yıllarda küreselleşme çağdaş sanat,

dans, tiyatro, sinema, şiir, müzik, mimari, politik tartışma, aktivizm gibi diğer sanatsal ve sosyal alanların bulunduğu ve müdahale ettiği bir açık alan haline gelmiştir. Sanatın üretim, dolaşım ve tüketiminin her yönü küreselleşmeden etkilenmiştir. Sanatın çağdaş toplumun gerilimlerini diğer alanlardan daha erken ve daha keskin bir duyarlılıkla ele alması, tam da küreselleşmenin çelişkilerine tamamen kazanmış olma konumundan kaynaklanmaktadır (Dimova ve Eckhart, 2017: s. 60).

Tarihsel olarak, kriz ve insanlık trajedisi zamanlarında sanatçılar, isimsiz durumları ve bunların sonuçlarını ifade etmeye ve geleceğe yeni bakış açıları açmaya çalışmışlardır. Toplulukların çatışma, yerinden edilme ve derin sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler karşısında anlam ve itibar bulmaya çalıştığı günümüzde, sanat yeniden ortak bir gelecek hayal etmemize yardımcı olabilir (Dimova ve Eckhart, 2017: s. 61). Bu kapsamda, makalede küreselleşme ve kültürel kimliğin korunması ikilemi çok boyutlu ve literatür desteğinde ele alınmıştır.

Küreselleşme ve Sanat İlişkisi

Daha önceki araştırmalarda fazlasıyla gösterildiği gibi, küreselleşme birden çok anlama gebe bir kavramdır. Bazıları için küreselleşme, sömürüyü çağırır; bazıları için ise fırsattır (Bhagwati, 2007; Hong ve Cheon, 2017; Krausz, 1993; Marsella, 2012; Margolis, 1995; Petras & Veltmeyer, 2001; Shi vd, 2016; Stiglitz, 2003, Triandis, 2009; Wolf, 2004). Bu bağlamda küreselleşme kavramı son yıllarda her alanda ve her yerde konuşulmakta özellikle kültürel çalışmalar, sosyoloji, sanat ve beşerî bilimler alanlarındaki kuramsal ve metodolojik tartışmalarda ön planda olmaktadır (Baggesgaard ve Philipsen, 2013 s.2). Dolayısıyla küreselleşmenin çağdaş dünyanın gelişimi üzerindeki etkisi dikkat çekicidir. Küreselleşme sürecinde ana aktörler çoğunlukla gelişmiş ülkeler veya sanayileşmiş ve ekonomisi güçlü ülkelerdir. Küreselleşmenin etkileri uluslararası rekabet ve bunun sonucunda ortaya çıkan sermaye ve ekonomik değişim aracılığıyla dünya çapında hissedilmektedir (Shawesh, 2016 s.5). Bu anlamda küreselleşme, batılıların gerçekliği tasavvur etme biçimini şekillendiren inanç koşullarını da değiştirmiştir (Carter, 2017 s.82).

1989 yılı, tarihçiler tarafından sanatta “küresel dönüşüm” başlangıcı olarak kabul edilir. 1989 ve sonrasındaki global düzeyde gerçekleşen olaylar -Almanya'nın yeniden birleşmesi, internetin ve bilişim platformlarının dünya sahnesine çıkması, Sovyetler Birliği'nin parçalanması, uluslararası ticaret anlaşmalarının artışı, doğu ve batı ticaret bloklarının konsolidasyonu ve Çin'in büyük oranda liberal ve kapitalist bir ekonomiye dönüşmesi- tüm dünyayı değiştirdi. Tüm bu gelişmeler doğrudan ve dolaylı olarak sanat dünyasının karakterini derinden etkiledi ve sanat dünyası hızla kendini yeniden yapılandırdı. Batı'da uzun süredir görmezden gelinen birçok ulustan, etnik kökenden ve kültürden sanatçılar eleştirel ve ticari başarı için global dünya sahnesinde rol almaya başladı (Stallabross, 2004: s. 1).

Küreselleşme kavramı her ne kadar yeni olsa da kökeni çok önceki zamanlara dayandırılabilir. Gerçekten de kapitalizmin ortaya çıkmasından önce bile, Avrupa ile Asya arasında, genellikle İstanbul üzerinden, ayrıca Roma ile Hindistan arasında ve elbette Büyük İskender'in ardından ortaya çıkan Helenistik imparatorluklar arasında alışveriş vardı. İpek yolu üzerindeki ticaret uzun süredir devam ediyordu. Dolayısıyla, küreselleşme

özellikle yeni değil; muhtemelen çok eski bir kökene sahip bir süreçtir. Moğol ve Müslüman fetihleri dünyanın büyük bir bölümünü etkiledi. Özellikle batı sömürge emperyalizmi çağı, pek çok açıdan acınası da olsa, bir küreselleşme biçimiydi (Carroll, 2008 s.131-143). Bu durumda küreselleşmenin her çağda, kendisinden sonra gelen dönem için küresel bir etki yarattığı söylenebilir.

Gerek tematik ve gerekse ticari anlamda küreselleşme, toplumun ekonomik durumunu sosyo kültürel yapısını yansıtır (Baggesgaard, 2013 s.15). Buna bağlı olarak günümüz dünyasında yaşanan toplumsal ve ekonomik değişimler ve bu değişiklikler nedeniyle toplumlarda basit yaşam ve yerel geleneklerin yapıları da değişmiştir (Shawesh, 2016 s. 5). Küreselleşme çağdaşlık bağlamında da önemli değişiklikler getirmiştir. Değişimlerin ana kurbanları, sanat ve geleneksel sosyolojik teorilerdir. Küreselleşmeye bağlı olarak dünya, zaman zaman karmaşık ve kaotik bir ortam haline gelmiştir (Shawesh, 2016 s. 5). Özellikle düzensiz ve engellenemeyen göç hareketleri bu kaotik ortamın uzun süreli olarak devam etmesini sağlamıştır. Bu durum dünyanın başka yerlerinde alternatif küreselleşme biçimlerinde patlayan kültürler arası bir güç ve adalet vizyonunun kristalize edilmesi olarak görülebilir. Dolayısıyla küreselleşmenin mevcut aşamasında “yerli egemenliği” veya herhangi bir hegemonik karşıtı siyasi projenin ne anlama gelebileceği şüphelidir (Watson, 2015 s.152). Çünkü dünya-tarihsel güçlerin, yani sömürgecilerin baskıları karşısında, yerel güçlerin ve yönetimlerin usulüne uygun olarak kendi kültürel zenginliklerini koruyamadıkları anlaşılmaktadır (Wood, 2012 s. 21). Ancak küreselleşmenin mevcut gerçekliğimizi anlamadaki önemini kabul ederken, bundan sonra, sanat dünyasının nasıl küreselleştiğini de sormalıyız (Carter, 2017 s.82).

Yerinden edinilme ve göçün ikili küreselleşmesi durumuna bağlı olarak yeni çok dilli diyalog ve çok kültürlü karakterler ve yeni alanlar ortaya çıkmıştır (Baggesgaard, 2013 s.2). Bir düzeyde, burada sözü edilen alanlar, somut kültürel eserleri (film, sanat, edebiyat vb.) analiz eder ve bu eserlerin özellikle uzun mesafeli göçü, ulus ötesi kapitalizmin güçlerini, siyasi neden-ve-niyeleri ele alarak küreselleşmeyi nasıl temalaştırdığını gösterir (Baggesgaard ve Philipsen, 2013 s.3). Bu bağlamda özellikle küreselleşme ve sanat ilişkisi önemlidir ve irdelenmesi gereken bir konudur.

Sanatta zenginlik esastır dolayısıyla tek bir sanat yoktur. Her ülkenin ve her kültürün kendine ait bir sanatı ve bir sanat anlayışı vardır. Örneğin Japon sanatı, Yunan sanatı Hint sanatı, Afrika sanatı, Eskimo sanatı, Aztek sanatı, Geleneksel Türk Sanatı, Paleolitik sanat ve Avrupa sanatı gibi. Bununla birlikte belirli bir bölgesel geleneğe bağlı (veya pek çoğuna) olmayan çağdaş küreselleşmiş sanat da mevcuttur (Wood, 2012 s. 21). Küreselleşme her yerdedir, çünkü onu her yerde ararız. 1970'lerde sanat eserlerini ve onların kurumsal ortamlarını maddi üretim biçimleri açısından analiz etme eğilimi varken, 1980'lerde toplumsal cinsiyetin eserlere, sanata bakış açısına göre rolünü eleştirel olarak inceleme eğilimi vardı. 1990'ların ortalarından bu yana, küreselleşme mekanizmalarını ifade etmemizi ve anlamamızı sağlayan bir dizi teori sayesinde küreselleşme, sanatta önemli bir rol oynamıştır (Baggesgaard ve Philipsen, 2013 s.7). Küreselleşme ile sanat ilişkisini anlamak için sanatta kültürel kimlik konusuna açıklık getirmek faydalı olacaktır.

Sanatta yerel ve küresel arasındaki dinamik, görünüşte çelişkili iki çizgide kendini gösterir. Bir yandan sanat her zaman sınırların ötesine geçme çabası içinde olmuştur. Küreselleşme, sanatın benimsediği anlatı, anlayış ve paylaşma olanağını artırmıştır. Öte yandan küreselleşme, sanatı küresel piyasa güçlerinin ve yeni hegemonyaların ve eşitsizliklerin tam merkezine yerleştirmiştir. Bugün, farklılıklara ve dünyanın çelişkili vizyonlarına duyarlı kalırken, küresel bir topluluk yaratma arzusu, güncel sanat anlayışı içerisinde ciddi bir kriz durumu ve çelişkiyi ortaya çıkarmıştır (Belting, 2009: s. 2-3). Bu anlayış çağdaş sanat içerisinde bienal, küratör, sanat fuarları gibi kavramlarla kendini belirgin bir şekilde hissettirmektedir. Bu kapsamda aşağıda sanatta kültürel kimliğin rolü açıklanmaya çalışılmıştır.

Sanatta Kültürel Kimlik

Kültür, birbiriyle ilişkili farklı öğeleri içeren çok aşamalı bir kavramdır. Birinci öğe, özel sanat kültürleri, çeşitli toplumların sanat dünyalarında bulunan sanat yapma ve onların eşlik eden yorumlama stratejilerinden oluşur. İkincisi, bir halkın kültürü ve bu kültürü tanımlayan daha geniş toplumsal, politik, ekonomik, dini, ideolojik ve diğer uygulamalardan oluşur (Carter, 2017 s.81). Buna göre, kültür toplumsal müzakerenin bir modu, tartışmalı bir söylemsel alan ve uygulanan siyaset olarak ele alınabilir (Römhild, 2017 s. 78). Bu bağlamda sanatta; küreselleşen dünya düzeninde birçok sanatçının benzer kültürel olgulara yönelmesi ve benimsemesi, kendi bölgelerindeki geçmiş ve geleneklerine dair bazı olgulara, yapıtlara yabancılaşmaları durumundan söz etmek mümkündür.

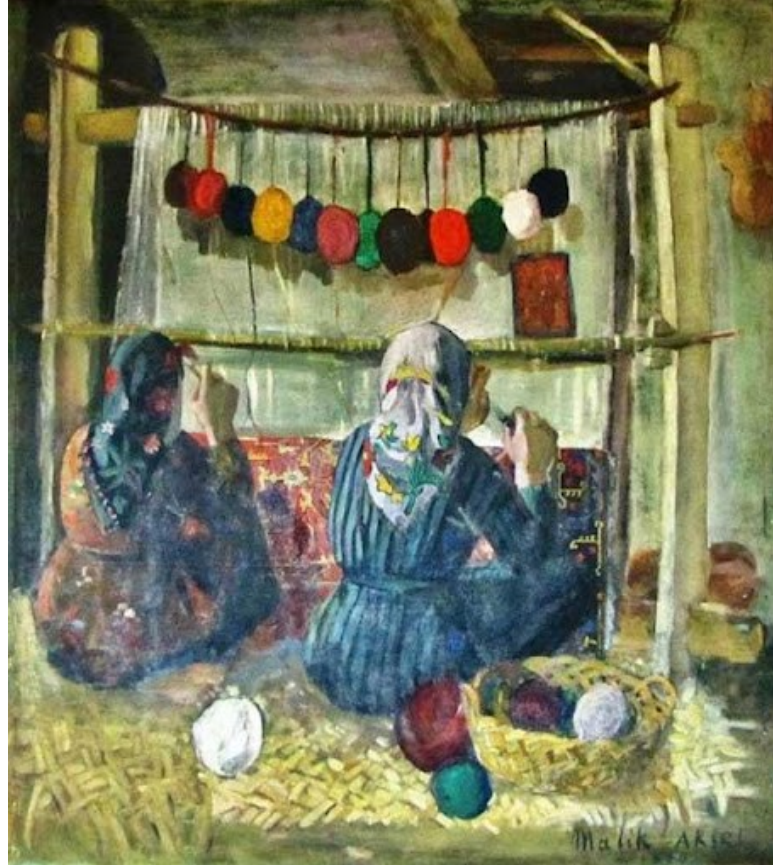
Sanat eserleri, yalnızca fiziksel veya algısal nesnel olmanın aksine, uygun şekilde kültürel nesnel olarak nitelendirilir. Kültürel nesnel olarak sanat eserleri fiziksel olarak somutlaştırılabilir, ancak fikirler ve değerler fiziksel nesnel gibi somutlaştırılması zordur (Carter, 2017 s.81). Bu açıdan, sanatın kültürel dağılımını anlamının iki farklı paradigmasını bakmak lazım: Birincisi, kurumsal sanat dünyasının küresel zamansal ve uzamsal çerçevesi içinde sanat eserlerinin dolaşımını ele alan modern batı küreselleşme paradigması. İkincisi ise bir söylem olarak sanatı kapsayan küreselleşme süreci anlamında kültürel olarak değiş tokuş ya da kültürün sanat eserine yansıma paradigmasıdır (Philipsen, 2013 s.2).

Steinmier (2008: s.47-48) sanat, kültür ve kimlik konusunda kendisine yöneltilen soruyu şu şekilde cevaplandırıyor “Daha önce de belirttiğim gibi gözlerimizin önünde dramatik biçimde değişim geçiren küçülen ve küresel bir dünyada yaşıyoruz. Kendi tasarımlarını, eserlerini ve değerlerinin benimsenmesi için gayret gösteren yeni güçler ve aktörler devreye giriyor. Bu şu anlama gelmektedir ki geçmişten beri her şeyin ölçüsü olarak gördüğümüz kendi değerlerimizi ve ürünlerimizi artık her yere tartışılmaz biçimde taşıyamayacağımızı görmeliyiz. Tam tersi süreçlerin kültürel kimliğimizi zorladığını görüyoruz. Bu konuda bizim de kendi kültürel kimliğimizi güçlendirmeyi ciddiye almamız kendinizi çok iyi anlatmamız gerekmektedir. Bu sürece tersinden bakınca da ortaya çıkan durumları ve gelişmeyi anlayabilmemiz için olayların cereyan ettiği kültürel arka planı dikkate almamız gerek. Bu açıdan diyorum ki büyük ve çok yönlü bir ağ haline gelmiş bugünkü dünyada ihtiyacımız olan karşılıklı anlayış ve hoşgörü iyileştirecek fırsatlar yaratmalıyız. Bunları klasik yöntemler ile sınırlı ölçüde sağlayabiliriz. Sanat ve kültür bunlar insanların çalışmalarının temelini oluşturacak köprüler

sağlayabilir. Bu nedenle dışarıya dönük ve kendi kimliğimizi yansıtan kültür politikası bizim anlayışımız olmayı fazlasıyla hak ediyor”.

Bao ve arkadaşları (2016 s.1) sanatta farklı tipik temsillerin, farklı kültürel gruplardaki geleneksel Çin ve Batı resimlerinin estetik tercihini etkileyip etkilemediğini araştırdıkları çalışmalarında ilginç sonuçlara ulaşmışlardır. Buna göre, Batılı ve Çinli sanatçılar, resimlerinde dünyayı temsil etme konusunda farklı geleneklere sahiptirler. Batılı sanatçılar Rönesans'tan beri dünyayı merkezi bir bakış açısıyla temsil etmeye ve bir sahnedeki göze çarpan nesnelere odaklanmaya başlarken, Çinli sanatçılar resimlerinde özellikle 19. yüzyılın ortalarından önce bağlam bilgilerine odaklanıyorlar. Hem Çin hem de batı resimleri iki kategori içeriyordu: manzaralar ve farklı sahnelerdeki figürler. Sonuçlar, sanat kaynağı ile kültürel grup arasında önemli bir etkileşim olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre bireyler sanatlarında kültürel kimliği yansıtmışlardır.

Bu bağlamda sanatçı doğrudan anlatamadığı kültürel bir olayı, kavramı, duyguyu, fikri, direnişi veya bir sitemi eserinde işleyebilir. Bazı durumlarda ele alınan bu eser sadece bir topluma ait bir olayı ele almakla kalmaz aynı zamanda evrensel bir konuyu da işleyebilir. Birçok sanatçı kendi bölgelerindeki geçmiş ve geleneklerini sanat eserlerine yansıtmıştır. Örneğin; Malik Aksel tarafından ele alınan aşağıdaki çalışma Türk kültürel kimliğini açıkça ortaya koyan bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil-1. Malik Aksel (1903 – 1987) – Halı Dokuyan Kızlar

Buna ek olarak, bu yaklaşım sanat tarihini, özellikle son yirmi yılda karşılaştırmalı kültürel çalışmalar, kültürel antropoloji ve felsefe alanlarında yürütülen ulus ötesi ve kültürler ötesi kuramlarla senkronize edilmektedir. Kültürlerin karşılıklı bağımlılığına ve iç içe geçmesine duyarlı olan yarı-çevresel perspektif gibi, karşılaştırmalı kültürel analiz de bir arada çalışır (Petersen, 2015 s.10). Dolayısıyla sanat eserleri çok sayıda farklı coğrafi kültüre ait olmalarına rağmen aynı epistemolojik söylem içerisinde de dolaşabilmektedir (Philipsen, 2013 s.7). Bu durum bir anlamda sanatta kültürel kimliği evrenselleştirmektedir. Hung Liu tarafından 1999'da resmedilen "ayakkabıcılar" isimli tablo tüm kültürler bağlamında kendine bir yer bulmakta ve ortak bir anlam yüklenmektedir. Bu durum sanatın evrensel kimliğinin bir göstergesi olarak sunulabilir.

Şekil-2. Hung Liu (1948--) Ayakkabıcılar <https://www.crockerart.org/collections/american-art-after-1945/artworks/shoemakers-1999>

Bu bağlamda sanatta kültürel kimlik konusu ele alındığında kimliğin, sanatın temel kavramlarından biri olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sanatçılar kendilerini ait hissettikleri bir topluluğun ve açık bir kimlik duygusunun etkisi altında kaldıkları gerçeği ortadadır. Bununla birlikte güncel sanatın kendi kültürel kimliğini aşarak küreselleşmiş bir kimliğe bürünmeye başladığı da söylenebilir. Küreselleşme, toplumsal değişimlerin sanatta kültürel kimlik kavramının yansıyışını tartışmaya açmıştır (Wan vd, 2007: s. 337-38). Bu çerçevede Ersen (2010 s. 52) toplumsal ortak belleği ve kültürel değerleri yansıtan eserlerin aynı zamanda hem "yerel" hem de ne kadar tüm dünyaya özgü yani evrensel olduğu, özellikle kültürel ve toplumsal bellekte kazanmış anıları yansıtan bir çalışmanın dünyanın farklı yerlerinde yaşanmış toplumsal ortak bellek formlarıyla ne kadar örtüşebileceğini ifade etmiştir.

Küreselleşmenin Sanat Üzerindeki Etkileri

Sanat eserlerinin kültürel kimliği konusunu irdelemek için, küreselleşmenin çağdaş dünya kültürlerindeki egemenliğinin sanatta kültürel kimlik anlayışımızı ve geleneksel sanat anlayışını nasıl etkilediğini düşünmekte fayda var. Dolayısıyla araştırmanın bu bölümünde küreselleşmenin sanat üzerindeki etkileri detaylı ele alınmıştır. Son çeyrek asırda farklı kültürler ve sosyal organizasyonlar arasında bir hareketliliğin olduğu söylemek mümkündür. Çok sayıda insanın bu hareketlilikten nasibini almasının, gerçekten küresel bir çağa girdiğimizin sinyalini vermektedir. Bu hareketlilik ulus sınırlarının da ötesine geçerek bireyin yaşamını, kültürünü doğrudan etkilemektedir (Bromley, 2017 s.42).

Sanat eserleri önemli açılardan kimliklerini korurlar, ancak bir kültürden diğerine aktarıldıklarında da değişime uğrayabilirler. Fakat günümüzde sanat kurumu hakkında ortak bir anlayış vardır, o da küreselleştirmedir. Dolayısıyla bir eserin kimliği, yeni bir kültürel ortamda yorumlanması sonucunda elde edilen özellikleri içerecek şekilde zenginleştirilebilir, değiştirilebilir ve genişletilebilir (Carter, 2017 s.82). Bu durum genellikle küreselleşme ve onun etkileri şeklinde dile getirilmektedir. Yeni teknolojilerle büyük ölçüde hızlandırılan bu süreç, yaşam biçimleri, kültür ve nihayetinde sanat için yaygın sonuçlara sahip olabilir. Bu konunun daha iyi anlaşılması için küreselleşmenin unsurlarını, aktörlerini, nedenlerini ve dinamiklerini incelemek gerekir.

Bu konuyu Prilleltensky, (2012 s.615-617) şu şekilde ifade etmektedir:

- Unsurular; kişiler, süreçler ve ürünlerdir bunlar birbiriyle yakından ilişkilidir.
- Aktörler; unsurlarının yanında küreselleşmenin ikinci ayağını oluşturmaktadır. Bunlar mallar, hizmetler ve fikirlerdir.
- Nedenler; yeni teknolojiler, ekonomik nedenler ulaşım ve iletişim araçları küreselleşmeye sebep olmaktadır.
- Dinamikler; küreselleşmenin en temel dinamiği göç ve seyahatlerdir.

Yine (Garrett, 2000 s.1) küreselleşmenin nedenlerine açıklarken özellikle ekonomiye vurgu yapmaktadır. Bununla ilgili ticaret, çok uluslu üretim ve uluslararası finansın etkili olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte bilgi teknolojisi devriminin de küreselleşmenin nedenleri arasında olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Behling (2021 s.2) küreselleşmeye neden olan iki farkı unsurdan bahsetmektedir. Bunlardan birincisi gelişen teknoloji ve bir diğeri ise gelişen ülkelerin ekonomik durumlarıdır.

Dinamikler ile ilgili olarak Söderström ve arkadaşları (2012 s.48) üç ana tema üzerinde durmaktadır. Bunlar uluslararası göçler, kentsel gelişme ve küresel şehir ve bilgi çağında güç, mekân ve hareketlilik olarak ifade etmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde özellikle “nedenler ve dinamikler” unsurunun sanatın küreselleşmesini etkilediği çıkarımında bulunabiliriz. Küreselleşmenin temel unsurlarından biri dinamiklerdir. Dinamikler ise göç ve seyahatlerdir. Gentile Bellini ve Costanzo da Ferrara gibi sanatçılar, İstanbul’un fethinden sonra II. Mehmet tarafından Osmanlı coğrafyasında hayatlarını devam ettirmelerine müsaade edilmiştir. Her ikisi daha sonra Batı’ya dönmüşler ve yanlarında Yakın Doğu’da karşılaştıkları görüntü ve ikonografiyi götürmüşlerdir. Bunlar

gibi sanatçılar tarafından ithal edilen motifler Avrupa sanat eserlerinde sıklıkla yer almaya başlamıştır. Örneğin Hans Holbein'in *The Ambassadors of 1533* adlı eserinde resmedilen halı Osmanlı menşelidir (Carroll, 2008 s.131-143).

Bununla birlikte özellikle son yârim asırda gerçekleşen göçler ve teknolojinin gelişiminin çağdaş sanat dünyası üzerinde ciddi ve kalıcı izler bıraktığı ifade edilebilir. Dolayısıyla küresel bir sanat dünyası çerçevesinde sadece farklı coğrafi kültürler arasında değil, aynı zamanda bilim, ekonomi vb. gibi farklı epistemolojik kültürler arasında da dolaşımda olarak görülebilir. Baggesgaard ve Philipsen, (2013 s.3) bu durumu biraz daha ileriye götürerek şu şekilde ifade etmiştir. Küreselleşme teorilerine uymayan fenomenler, sanat ve kültürel eserler ya geçmişe ait olarak ya da tam olarak dışlanmaları yoluyla bütünlüğü onaylayan istisnalar olarak ele alınma eğilimindedir. Yine McLaren'e (2012 s.1) göre içinde bulunduğumuz küreselleşme çağında, kozmopolitlik konusu özel bir öneme sahiptir. Medya aracılığıyla kültürler arası etkileşimin artan sıklığı, kültürel temsiller, seyahat ve göç, çoğu insanın aşına olduğu anlamına gelir. Kendi kültürleri dışındaki kültürlerle aşinalık, kendi etnosentrik dünya görüşünün merkezinden ayrılabilen yeni bir dünya ve geleneksel ulus-devletin sınırları artık aynı önemi taşımamaktadır.

Sanat dünyasının kurumsal söylemi içinde, 1990'lardan bu yana coğrafi bir küreselleşme gerçekleşti, bu da bugün dünyanın coğrafi olarak Batı dışı kesiminde giderek daha fazla bölgenin çağdaş sanatın kurumsal dünyasına girdiği anlamına geliyor. Bu durumda sanat yapıtları aynı epistemolojik söylemsel alan, sanat alanı içindeki farklı coğrafi kültürler arasında dolaşıma girdiğinden, çağdaş sanatın bu küreselleşme söyleminden etkilendiği anlamını taşımaktadır (Philipsen, 2013 s.4). Philipsen bu konu hakkında her ne kadar 1990'lı yıllara atıfta bulunsa da konun daha eskilere dayandığı Hinterkuser tarafından ifade edilmiştir. Buna göre 1904'te Wilhelm von Bodes'in teşvikiyle Berlin'de İslam Sanatları Müzesi kurulmuştur ve 1910 Münih'teki "Müslüman Sanatının Başyapıtları" sergisi yapılmıştır (Hinterkuser, 2021 s.12). Bu durum tıpkı insanlar gibi sanat eserlerinin de göç ettiği gerçeğini ifade etmektedir. Bu göçler, özellikle el yapımı ve taşınabilir nesnelere daha doğal bir hal alır. Dolayısıyla yeni bir kültürün imalatlarına giren değerli malzemeler ve yetenekli işler, işlevsellikleriyle birlikte, yabancı kültür çevrelerinde bile genellikle hemen anlaşıldıkları ve değişime açık oldukları anlamına gelir. Bu konuyu Pieterse (1995 s.53) şu şekilde özetlemektedir. "Amsterdam'da Faslı kızlar tarafından Tay boksı, Londra'da Asyalı rap, Amerika Birleşik Devletleri'nde İrlanda simitleri, Çin tacoları ve Mardi Gras Kızılderilileri ve Yunan togaları giymiş Meksikalı okul kızları gibi çeşitli melez fenomenler var."

Bununla birlikte özellikle dijital medyanın da sanatın küreselleşmesini hızlandırdığı söylenebilir. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda, demiryolu, otomobil ve uçak gibi yeni ulaşım teknolojilerinin ve telgraf, fotoğraf, telefon, günümüzde dijital işleme ve internetin ortaya çıkması ve yayılmasıyla sanatın küreselleşmesini daha da hızlandırmıştır (Carroll, 2008 s.131-143). Spielmann, (2012 s. 2) dijital çağda bilgisayarlı yeni medya sanatlarının ortaya çıkmasından bu yana, teknolojik gelişmeye paralel olarak ortaya çıkan medya ve bilgisayar festivallerinde sanatın teknik olarak ayrıntılı iş ve uygulamaların varlığı dikkat çeker. En belirgin olarak 1979'da Avusturya'nın Linz kentinde kurulan Ars Electronica'da, 1990'dan itibaren çeşitli

ülkelerde Uluslararası Elektronik Sanat Sempozyumu (ISEA) ve ayrıca bilgisayar grafikleri ve interaktif teknoloji için Amerikan konferans ve ticaret fuarı bu konuya önemli örnekler teşkil eder.

Dijitalleşmenin sanatın küreselleşmesinin üzerindeki etkisini gösterecek önemli olaylardan biri de son zamanlarda insanlığın gündemi de olan 3D teknolojisi olduğu söylenebilir. Bu konuyu aşağıdaki görsel çok iyi özetlemektedir. Buna göre küreselleşen sanata istenildiği zaman ve istenildiği yerde ulaşılabilir.

Şekil-3. Hakan Sorar (2021) 3D Teknoloji ile Sanat ve Heykel

<https://blog.3dortgen.com/3d-yazici-ile-sanat-ve-heykel-hakan-sorar/>

Yukarıda bahsedildiği gibi sanat fuarları, farklı ülkelerde açılan ve başka kültürlerle ait sanat eserlerini sergileyen sanat müzeleri dijital araçlarla birlikte sanatın küreselleşmesini hızlandırmaktadır. Bunun da ötesinde özellikle sanat bienalleri de çağdaş sanatın küreselleşme sürecini etkilemektedir.

Bienaller, sanat alanındaki diğer tüm kurumlardan daha fazla yerel, ulusal ve ulusötesi olana aracılık eder. Bu anlamda bienaller, sembolik meşruiyet mücadeleleri alanında yereli küreselle bağlayan 'hegemonik makineler' olarak adlandırılabilir (Marchart, 2014 s. 264). Bienal kültürünün çağdaş sanat anlayışı ve üretimi için en hayati koşul haline geldiği söylenebilir. Özellikle sanat ortamları ve bağlamlarındaki son gelişmeleri yansıtmak üzere tasarlanan bienaller, sanatçılara geleneksel müze ve galeri sergi modellerinin kısıtlamalarının ötesinde değişen

sosyal, politik ve kültürel gerçekliklerle ilişki kurma özgürlüğü sağlamaktadır. Bienaller aynı zamanda, baskın pazarın dışında sanatsal üretim için yeni kamusal alanlar açıyor (Hanru, 2012 s. 45).

Sömürgecilik karşıtı ve sömürgecilik sonrası bienallerin kısa bir soy kütüğü, bienallerin Batı'nın sanatsal ademi merkezileşmesine yaptığı katkının büyüklüğünü şimdiden gösteriyor. İlk Bienaller daha çok retrospektiflere ve Avrupa modernitesine odaklanmış olsa da zaman geçtikçe Batılı olmayan ülkeleri de dahil ettiler- örneğin 1954 baskısı Endonezya, İsrail ve Mısır'dan ve takip eden yıllarda Hindistan'dan gelen katkıları içeriyordu. Lübnan, Filipinler, Senegal, Tayvan ve Vietnam, diğerleri arasında: 'Bienal'de yer alarak, gelişmekte olan bu ülkeler yalnızca "kendi" kültürlerini ve sanatlarını sunmakla kalmadılar aynı zamanda diğer ülkelerin kültür ve sanat eserleri ile etkileşim içerisinde oldular (Vogel, 2010 s.41).

Sanat ve kültür, küreselleşmenin başka yerlere getirdiği aynı kusurlarla iç içe geçmiş durumda - genişleyen bir küresel pazara ve ana akım kültüre katılmak, yerel özgüllüklerden vurgun yapmak ve yerel toplulukları egzotikleştirmek ve yeni küresel seçkinler yaratmak, bunlardan sadece birkaçı olarak ortaya çıkmaktadır (Stallabrass, 2004: s. 1-2). Küreselleşme ile ilgili en büyük korkulardan biri, tekdüzelik yaratması ve kültürel kimlikleri silmesidir. Bununla birlikte, küreselleşme aynı zamanda küresel pazarda değerli bir para birimi olan özgünlük için karşı talebi de üretmektedir. Kültürel kimlikler, yerel ve küresel, özgün ve evrensel olanın bu kesişiminde dolaşmış durumda. Yerel özgüllüğe ve geleneksel kültürel kimliklere odaklanmak, genellikle küreselleşmenin geniş kapsamlı güçlerine verilen acil yanıt olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanat bir yönüyle yerel sanatları içerme ve tanınma için çaba içerisindedir ve bir şekilde küresel sanatın yerel bağlamlar ve özellikler ağı olarak kendini göstermektedir. Böylece sanatın bakış açısı kültürel kimlik sorununu yeniden formüle etmektedir. Kültürel kimlikle ilgili en önemli soru, çağdaş toplumların karşı karşıya olduğu büyük zorluklar karşısında sosyal dayanıklılığa nasıl ve ne şekilde katkıda bulunacağıdır. Dayanıklılık, güçlü bir kimliğin mi yoksa daha doğrusu esnek bir kimliğin işlevi midir? Yoksa kimliklerin bir topluluk, amaç ve gelecek duygusu için mi seferber edilmesi gerekiyor? Sanat alanlarının bu sorulara etkin cevaplar bulması gerekiyor ((Dimova ve Eckhart, 2017: s. 60-61).

Sanatın toplum için önemini karakterize eden iki ana yön vardır: topluluklar ve gelecek. Modernizmin herkesi birleştiren evrensel bir dil fikrinden, çağdaş küresel sanatın yeterince temsil edilmeyen topluluklara ses vermesine kadar sanat her zaman birleşmeye çalışmıştır. Bu idealler hiçbir zaman sorunsuz olmadı, ancak insanların, herkesin katılabileceği ve kendi sesiyle duyulabileceği, sınırların ötesinde topluluklar kurma arzusunun altını çiziyor. Sanat, nihayetinde, en zor problemlerin bile başka hiçbir alanın sahip olmadığı yöntemlerle yüzleştiği ve test edildiği, kişisel ve kolektif deneyim, algı, insan tepkisi, etkiler, gelecek için bir laboratuvar olarak işlev görmektedir (Belting, 2009: s. 14).

Sonuç

Sanatın küreselleşmeyle olan ilişkisinden öğrenebileceğimiz şey, statik toplulukların, sabit kimliklerin ve "otantik" kültürlerin olmadığıdır. Sanat, kültürel özgünlükler ve tarih temelinde, ancak daha büyük, ortak

hedefler açısından esnekliğe odaklanarak yeni kültürel kimlik biçimlerini teşvik edebilir. Son yıllarda, sanata verilen kamu desteğindeki kesintiler ve sanatın özel fonlara artan bağımlılığının baskıları ile birlikte, sanatın piyasa güçlerinden daha büyük bir kavramsal (henüz gerçek değilse de) kopuşu olmuştur. Bu eğilim, halkın sanat ve kültüre katılımını ve onların bugün üstlenebilecekleri sosyal rolü yeniden tanımlamak için yeni bir alan açmıştır.

Sanat ve politika yapımcılar arasında açık ve kamusal bir tartışma eksikliği vardır. Sanat ve kültür şu anda yeni topluluk biçimlerinin ve batı medeniyeti kimliğinin tartışıldığı ve test edildiği en dinamik alandır. Buna rağmen sanat ve kültür, Ülkelerin geleceğine ilişkin önemli tartışmaların dışında tutulmaktadır. Öneri: Sanat ve kültürün karar vericilerle etkileşime girmesi için olanaklar yaratmak; ülke siyasetinde kültürün çıkarlarının daha iyi, daha hassas bir temsilinin sağlanması önem arz etmektedir.

Sanat, küreselleşmenin kalbindeki gerilimlerle birlikte çalışır, bunlara karşı değil: bir yanda fikirlerin ve insanların serbest dolaşımı arzusu; diğer yandan, yerel gerçekleri temsil etme ve halkla yerel olarak ilişki kurma gerekliliğini barındırmaktadır. Bu kapsamda dünya kültürel mirasına katkıları açısından güçlü ve kendine güvenen yerel kültürlerin teşvik edilmesi; tarihsel ve çağdaş bağlantıların güçlendirilmesi gerekmektedir. Sanatın rolü, çatışmaları ve muhalefeti yatıştırmak değil, onları görünür kılmak ve yeni ittifaklar yaratmak için alternatif ufuklar sunmaktır. Bu kapsamda sanatın kamusal alan olarak rolünü teşvik etmek ve bir iletişim ve tartışma kanalı olarak sanatı desteklemek gerekmektedir. Diğer taraftan bütçe kesintileri, sanat kurumlarını ve uygulamalarını özel çıkarlara karşı savunmasız hale getiriyor. Çeşitlilik, risk alma ve kamu bilincinin yerini sanatın çok sınırlı, piyasa onaylı bir versiyonu alma tehdidi altındadır. Öneri: Piyasanın gücü ve diğer dış baskılar göz önüne alındığında, sanatın eleştirel kamusal işlevini sürdürebilmesi için daha fazla alternatif desteğe sahip olması çok önemlidir.

Günümüzün kültürü ve toplulukları, özünde, geleneksel yerel kimlikler tarafından giderek daha az şekillenen kentsel olgulardır. Şehirler, küresel eğilimlerin yerel anlam bulduğu yerlerdir. Sanat, ortak bir geleceğin ortak fikirlerine ve kentsel gelişmeleri takip eden, yeni kolektivite biçimlerine dayanan topluluk türlerini hayal eder ve teşvik eder. Bu nedenle şehirlerde kültürel etkinlikler yoluyla yeni topluluk türlerinin tartışılacağı ve uygulanabileceği sanat ve kültür alanlarının desteklenmesi ve yaratılması önerilir.

Kaynaklar

- Altugan, A. (2015). The Relationship between Cultural Identity and Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, 1159 – 1162.
- Baggesgaard, A. M. (2013). Picturing the world—cinematic globalization in the deserts of Babel, *Journal of Aesthetics & Culture*, 5, 1, DOI: 10.3402/jac.v5i0.22704
- Baggesgaard, A. M. ve Philipsen, L. (2013). Against globalization: Aesthetics after the end of the globe, *Journal of Aesthetics & Culture*, 5, 1, DOI: 10.3402/jac.v5i0.22695

- Bao, Y., Yang, T., Lin, X., Fang, Y., Wang, Y., Pöppel, E., et al. (2016). Aesthetic preferences for eastern and western traditional visual art: identity matters. *Front. Psychology*, 7, 1596. doi: 10.3389/fpsyg.2016.01596
- Behling, B. (2021). *Globalization*. <http://behtek.com/KB/60R1.pdf>, 9.9.2021
- Belting, H. (2009). *Contemporary Art as Global Art – A Critical Estimate*, in Belting, Hans and Andrea Buddenseig (eds.). Ostfildern 2009. http://rae.com.pt/Belting_Contemporary_Art_as_Global_Art.pdf, 10 Ekim 2021.
- Bhagwati, J. N. (2007). *In defense of globalization*. Oxford, UK; New York, NY: Oxford University Press.
- Bromley, R. (2017). A bricolage of identifications: storying postmigrant belonging, *Journal of Aesthetics & Culture*, 9, 2, 36-44, DOI: 10.1080/20004214.2017.1347474
- Carter, C. (2017). Globalization and Cultural Identity of Art Works. *Monitor ISH*, 19(2), 81-110. <https://doi.org/10.33700/1580-7118.19.2.81-110> .
- Carroll, N. (2008). Art and Globalization: Then and Now *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 65(1), 131–143, <https://doi.org/10.1111/j.1540-594X.2007.00244.x>
- Dator, J. A., Pratt, R. ve Seo, Y. (2006). *Fairness, globalization, and public institutions: East Asia and beyond*. University of Hawaii Press.
- Dessislava D. & Eckhart, J.G. (2017). *Globalization and Cultural Identity*. New York: The Perspective of Contemporary Art.
- Ersen, L. (2010). Türkiye'de 1990 Sonrası Güncel Sanat ve Kültürel Kimlik Kavramı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1 (6), 47-53.
- Félix-Jäger, S. (2020). *Art Theory for a Global Pluralistic Age: The Glocal Artist*. Cham. Switzerland: Palgrave Macmillan. <http://doi.org/10.1007/978-3-030-29706-0>.
- Garrett, G. (2000). The causes of globalization, *Comparative Political Studies*, 33, 941–991.
- Hanru, H. (2012). Reinventing the social. *The Exhibitionist* 6: 45–9.
- Hinterkuser, G. (2021). *Early Globalization of Art*. file:///C:/Users/123/Downloads/F004_Focus_042-049.en.tr.pdf
- Holliday, A. (2010). Complexity in cultural identity. *Language and Intercultural Communication*, 10,(2), 165-177, DOI: 10.1080/14708470903267384
- Hong, Y., Cheon, B.K. (2017). How Does Culture Matter in the Face of Globalization? Perspectives on Psychological Science, 12(5), 810-823. doi:10.1177/1745691617700496
- Krausz, M. (1993). *Rightness and Reasons*, Cornell University Press, Ithaca and London.
- Larsen, S. E. (2013) The body between intimacy and globalization, *Journal of Aesthetics & Culture*, 5, 1-12. DOI: 10.3402/jac.v5i0.22673
- Marchart, O. (2014) The globalization of art and the ‘Biennials of Resistance’: a history of the biennials from the periphery, *World Art*, 4(2), 263-276, DOI: 10.1080/21500894.2014.961645
- Margolis, J. (1995): *Interpretation Radical but Not Unruly: The New Puzzle of the Arts and History*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles.
- Marsella, A. (2012). Psychology and globalization: Understanding a complex relationship. *Journal of Social Issues*, 68(3), 454 – 472.

- Mclaren, M. (2012). Cosmopolitanism, Globalization, and Art. International Conference on the Arts and Humanities, Hawaii, January 8-11, 2012. <https://www.huichawaii.org/assets/mclaren,--margaret---cosmopolitanism,-globalization,-and-art.pdf>
- Osborne, P. (2013). *Anywhere or Not at All: Philosophy of Contemporary Art*, London.
- Uddin, M., E. (2021). Teenage Marriage and High School Dropout: A Narrative Review for family Pathways in Bangladesh. *Journal of Research in Social Sciences and Language*, 1(1), 55-76. <http://dx.doi.org/10.20375/0000-000D-FF92-F>
- Papademetre, L. (1994). Self- defined, other- defined cultural identity: Logogenesis and multiple- group membership in a Greek Australian sociolinguistic community, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 15(6), 507-525, DOI: 10.1080/01434632.1994.9994587
- Petras, J., & Veltmeyer, H. (2001). *Globalization unmasked: Imperialism in the 21st century*. London, UK: Zed Books.
- Philipsen, L. (2013). Unbound: the circulation of works of art among different cultures, *Journal of Aesthetics & Culture*, 5 (1), DOI: 10.3402/jac.v5i0.22668
- Pieterse, J. N. (1995). Hybridization as Globalization, *Global Modernities*, ed. Mike Featherstone, Scott Lash ve Roland Robertson, Londra: Sage Publications, s. 53.
- Prilleltensky, I. (2012). The what, why, who and how of globalization: What is psychology to do? *Journal of Social*. 3, 611–628.
- Petersen, R. A. (2015). Global art history: a view from the North, *Journal of Aesthetics & Culture*, 7, 1-15. DOI: 10.3402/jac.v7.28154
- Petersen, A. R., & Schramm, M. (2017). (Post-)Migration in the age of globalisation: new challenges to imagination and representation, *Journal of Aesthetics & Culture*, 9(2), 1-12, DOI: 10.1080/20004214.2017.1356178
- Römhild, R. (2017). Beyond the bounds of the ethnic: for postmigrant cultural and social research, *Journal of Aesthetics & Culture*, 9(2), 69-75, DOI: 10.1080/20004214.2017.1379850
- Shi, Y., Shi, J., Luo, Y. L., Cai, H. (2016). Understanding exclusionary reactions toward a foreign culture: The influence of intrusive cultural mixing on implicit intergroup bias. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 47, 1335–1344.
- Spielmann, Y. (2012). Perceptual-responsive environments: sense and sensibility in Japanese media artist Seiko Mikami's installations, *Journal of Aesthetics & Culture*, 4, 1, DOI: 10.3402/jac.v4i0.18395
- Stallabrass, J. (2004). *Art Incorporated. The Story of Contemporary Art*. London: Oxford University Press, Oxford 2004, p. 1.
- Stenmier, F. (2008). Speech by Frank-Walter Steinmeier at the opening of the Ambassadors Conference 2008 in Berlin on 8 September 2008. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/080908-rede-bm-boko-eroeffnung/232892>, 7 Ekim 2021
- Stiglitz, J. E. (2003). *Globalization and its discontents*. New York, NY: W.W. Norton.
- Söderström, O., Klauser, F., Piguët, E. & Laurence, C. (2012). Dynamics of Globalization: Mobily, Space and Regulation. *Geographica Helvetica*, 67(1-2), 43-54.

- Teepel G. (2000). What is Globalization?. In: McBride S., Wiseman J. (eds) Globalization and its Discontents. Palgrave Macmillan, London. <https://doi.org/10.1057/97803339816102>
- Triandis, H. C. (2009). Ecological determinants of cultural variation. In Wyer, R. S., Chiu, C.-y., Hong, Y. (Eds.), Understanding culture: Theory, research, and applications (pp. 189–210). New York, NY: Psychology Press.
- Velthuis, O. (2015). There Is No Single, Global Art Market. *The Art Newspaper*, June 22, 2015.
- Vogel, S. B. (2010). *Biennalen: Kunst im Weltformat*. Vienna: Angewandte.
- Wan, C., Chiu, C. Y., Tam, K. P., Lee, S. L., Liu, I. Y., Peng, S. (2007). Perceived cultural importance and actual self-importance of values in cultural identification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92, 337–354.
- Watson, M. (2015). Unsettled borders and memories: a “local” indigenous perspective on contemporary globalization, *Journal of Aesthetics & Culture*, 7:1, DOI: 10.3402/jac.v7.26583
- Wood, P. (2012). Display, Restitution and World Art History: The Case of the ‘Benin Bronzes’. *Visual Culture in Britain*, 13(1), 115-137, DOI: 10.1080/14714787.2012.641854
- Wolf, M. (2004). *Why globalization works*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Yudice, G. (2003). *The Expediency of Culture: Art in the Global Era*. Duke University Press.

Yazar Bilgileri**Derya Özdemir**

 <https://orcid.org/000-0003-0471-7132>

Hakkari Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar

Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Hakkari, Türkiye

İrtibat yazar e-posta (Contact e-mail):

derya5505@hotmail.com
